

КІРІЧЕНКО Олександр Олексійович,
курсант 214 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕБЕЗПЕКИ МАНІПУЛЯТИВНОГО МОВНОГО ВПЛИВУ НА ВІЙСЬКОВИХ І ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У контексті тривалої російсько-української війни маніпулятивний мовний вплив стає потужним елементом гібридної агресії. Особливо небезпечним є маніпулятивний вплив, який спрямований на психологічну дестабілізацію військових і правоохоронців – військовослужбовців Національної гвардії України, прикордонників, поліцейських.

Маніпулятивний мовний вплив не лише впливає на індивідуальний психологічний стан, а й порушує єдність підрозділів, знижуючи ефективність їхніх дій у забезпеченні громадського порядку, протидії диверсіям, у безпосередніх бойових діях чи в підтримці фронту. Стресові фактори – постійна загроза життю, великі навантаження – роблять військових правоохоронців більш вразливими до маніпуляцій. Цим пояснюється актуальність досліджуваної теми.

Маніпулювання досліджується на різних рівнях – психологічному, лінгвістичному, медійному, соціологічному, політологічному та інших [1; 2; 4; 5 та ін.]. Особливої уваги потребує виявлення маніпулювання інформацією, пов'язаною з діяльністю військових і правоохоронців в умовах воєнного стану.

Мета дослідження – виявити особливості та небезпеки здійснення маніпулятивного мовного впливу на військових і правоохоронців в умовах воєнного стану.

Маніпулятивний вплив розуміємо як прихований вид мовно-психологічного впливу, спрямований на збудження в реципієнта намірів, що відповідають цілям суб'єкта впливу [4].

Цей вплив виявляється через приховані мовні техніки в медіа, офіційних комунікаціях, повсякденних взаємодіях, де використовуються методики навіювання, застосовується приховування та викривлення інформації, фальсифікуються документи, створюються фейки для формування хибних уявлень про реальність.

Небезпеки маніпулятивного впливу можна розділити на психологічні, операційні та соціальні.

На психологічному рівні маніпуляція викликає когнітивний дисонанс, тривогу, емоційне вигорання та посттравматичні розлади, передусім в особового складу з незначним досвідом військової служби, особливо в тих, хто покладається на неофіційні джерела інформації, сумнівні соціальні мережі або чутки. Наприклад, фейкові новини про *величезні втрати* чи *зраду влади* здатні спровокувати серед військовослужбовців паніку, знизити мотивацію та готовність до дій у критичних ситуаціях, таких як масові заворушення чи терористичні загрози [1].

На операційному рівні маніпулятивні техніки в періодичних виданнях і комунікаціях здатні сформувати викривлене сприйняття реформ, навіяти уявлення, наприклад, про систематичність корупції в силових структурах чи про їх співпрацю з ворогом, що може спричинити втрату довіри до командування, спровокувати внутрішні конфлікти. Під час воєнного стану це загрожує національній безпеці, оскільки правоохоронці, взаємодіючи з цивільними, ризикують транслювати маніпулятивні наративи, посилюючи загрозу соціального конфлікту.

Соціальний рівень передбачає передусім формування певної суспільної думки. Наприклад, пропаганда противника часто застосовує терміни типу *спеціальна воєнна операція* чи *денацифікація*, щоб виправдати агресію та деморалізувати українські сили, тоді як українські видання намагаються протидіяти цьому, підкреслюючи неправомірність дій *окупантів* та акцентуючи на *героїзмі наших захисників* [2].

На цьому ж рівні застосовуються маніпуляції з гендерними стереотипами. Ворожа пропаганда маргіналізує роль жінок у війську, зображуючи їх як *жертв* чи як *об'єкти*, що знижує єдність підрозділів і їх мотивацію [там само]. Українські медіа протидіють, висвітлюючи реальні внески жінок, передусім у волонтерстві чи медичній допомозі.

До маніпуляцій на соціальному рівні відносять також провокування етнічних розколів. Маніпуляції через соціальні мережі (боти, тролі) поширюють фейки про *злочини українських солдатів*, щоб виправдати окупацію та демотивувати захисників. Застосування просторічних або сленгових слів типу *кацани* чи *кіборги* може як згуртувати, так і спровокувати конфлікти, особливо в багатонаціональних підрозділах [там само].

Важливо пам'ятати і про небезпеку використання сфальсифікованих документів для проникнення в обмежені зони чи випитування секретної інформації, що вимагає постійної пильності, перевірок достовірності документів, уваги передусім до підписів, печаток, дат. Слід розуміти, що індикаторами маніпуляцій під час перевірки документів є передусім невідповідність тону мовлення його змісту, обмеження в часі (*потрібно вирішити швидко*), лестоці чи відволікання на щось другорядне. І тут важливо пам'ятати, по-перше, про стратегію «холодної ввічливості» й корпоративні стереотипи (*як представник*

правопорядку, я вимагаю...) [5] та про необхідність знання вимог до оформлення документів за стандартами ДСТУ 4163:2020.

В інформаційній війні з маніпулятивною метою часто застосовують дезінформацію. У контексті воєнного стану в Україні вона створює значні виклики для військових і для правоохоронців. Дезінформація провокує напругу в суспільстві та армії, призводить до фальшивих звинувачень у злочинах, ускладнює розслідування, мобілізацію та підтримку дисципліни. Для перевірки на дезінформацію сьогодні залучається Військова служба правопорядку у Збройних Силах України (ВСП ЗСУ), вона, крім виконання своїх основних завдань у межах ЗСУ, також займається спростуванням дезінформації та реагуванням на спричинені нею інциденти.

Наведемо приклади застосування дезінформації в новинах та її спростування ВСП ЗСУ. Приклади розміщені на сайтах, присвячених протидії дезінформації (Vox Ukraine, Центр протидії дезінформації при РНБО).

Дезінформація про жорстоке поводження з військовослужбовцем. У травні 2025 року в мережі поширилося відео, на якому нібито зафіксоване жорстоке поводження з українським військовослужбовцем з боку його колег (знущання, побиття). Цей фейк, запущений каналами противника, мав на меті підірвати довіру до ЗСУ та спровокувати внутрішні конфлікти. ВСП ЗСУ було залучено до перевірки. Співробітники цієї служби провели розслідування, підтвердили фальсифікацію (відео зняте в 2022 році в Росії як постановка) та видали офіційне спростування. Це відволікло сили від реальних патрулювань і розслідувань дисциплінарних порушень, а також посилює психологічний тиск військовослужбовців [3].

Дезінформація про підпал квартири нетверезим військовим. У квітні 2025 року російські телеграм-канали поширили історію про те, що нетверезий військовий з 92-ї окремої штурмової бригади (ОШБр) нібито підпалив квартиру в Харкові, внаслідок чого постраждало 13 людей, серед яких діти. Мета – дискредитація ЗСУ та провокування антиармійських настроїв серед цивільних. ВСП ЗСУ ініціювала перевірку та встановила, що інцидент стався через несправність електромережі, а не через військового, і опублікувала спростування. Така дезінформація ускладнила роботу правоохоронців: зросла кількість анонімних скарг і конфліктів між військовими та цивільними, що вимагало додаткових патрулів і розслідувань [6].

Ці приклади ілюструють, як дезінформація підриває довіру до представників військових і правоохоронних структур, ускладнює оперативну роботу ВСП ЗСУ, провокуючи конфлікти та ресурсні витрати.

Протидія маніпулятивним впливам потребує комплексних заходів. Це передусім підвищення медіаграмотності за допомогою тренінгів із критичного мислення, також психологічна підготовка з фокусуванням на емоційній стабільності та саморегуляції, це й моніторинг каналів інформації та створення спеціалізованих груп для виявлення маніпулювання та протидії йому. Для боротьби з деструктивним маніпулюванням доцільно застосовувати програми

психологічної підтримки, створювати соціальні програми (заходи, мережі) для запобігання вигорянню, для подолання гендерних стереотипів. Дуже вагому роль у запобіганні та протидії маніпулятивному впливу можуть відігравати й галузеві медіа – військові та правоохоронні.

Деструктивний маніпулятивний вплив у воєнний час загрожує не лише індивідуальній стійкості, а й ефективності професійної діяльності військових правоохоронців. І протидія маніпулюванню вимагає поєднання лінгвістичного аналізу, психологічної підготовки та системних реформ для збереження національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Богуславська В.В. Психологічні особливості правоохоронної діяльності під час російської воєнної інтервенції. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34) URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/download/1642/1630>
2. Інформаційне протиборство в умовах російсько-української війни: монографія / за ред. А.С. Могилатенка, В.В. Лук'яненка. Харків : ХУПС, 2024. URL: https://hups.mil.gov.ua/wp-content/uploads/admission-university/Zagalno-universitet-kafedri/kafedra-psikhologii/Informacijne_protiborstvo_2024.pdf
3. Огляд фейків про військових і мобілізацію. *Vox Ukraine*. URL: <https://voxukraine.org/onovlyuyetsya-oglyad-provokatsij-ta-dezinformatsiyi-rf-chastyna-2> (дата звернення: 13.10.2025).
4. Посмітна В.В. Особливості антиукраїнської маніпулятивної пропаганди в сучасних умовах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія* : зб. наук. праць. Одеса : МГУ, 2023. № 59, том 3. С. 35–39.
5. Технології формування ефективності професійної мовної комунікації у військовому дискурсі : монографія. Київ : КНГУ, 2024. URL: <https://elar-kingu.kyiv.ua/bitstreams/a219457c-dd23-4939-b643-4861eff08bed/download>
6. Хроніка кремлівської дезінформації щодо ЗСУ. *Detector Media*. URL: https://detector.media/propahanda_vplyvy/article/112545/2022-06-23-disinfochronicle-kremlivska-dezinformatsiya-shchodo-viyskovogo-nastupu-na-ukrainu/ (дата звернення: 13.10.2025).